

ՀՀ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ՇԻՐԱԿԻ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆ

Շ Ի Ր Ա Կ Ի

ՊԱՏՄԱՄԵԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱՀԱՐՅԵՐ

11-րդ ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ

ՆՅՈՒԹԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Գյումրի, 23-24 սեպտեմբերի, 2022

«Գիտություն»

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ՇԻՐԱԿԻ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆ**

**«Շիրակի պատմամշակութային
ժառանգությունը.
Հայագիտության արդի հիմնահարցեր»**

11-րդ միջազգային գիտաժողով՝ նվիրված

**ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական
հետազոտությունների կենտրոնի
հիմնադրման 25-ամյակին
Գյումրի, 23-25-ը սեպտեմբերի, 2022**

**Երևան 2022 Գյումրի
ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչություն**

ՀՏԴ 94(479.25):39(=19):008(082)
ԳՄԴ 63.3(5Հ)+63.5(5Հ)+71g43
Շ 642

Տպագրվում է ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի
գիտական խորհրդի որոշմամբ:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Սերգո Հայրապետյան՝ բ.գ.դ. (գլխավոր խմբագիր), **Արկադի Ակոպով՝** պ.գ.թ.,
(պատասխանատու քարտուղար), **Կարինե Բազեյան՝** պ.գ.թ., **Աշոտ Գրիգորյան՝**
(Հայկազուն)՝ ճարտ.գ.դ., **Արմեն Հայրապետյան՝** պ.գ.թ., **Հասմիկ Հարությունյան՝**
արվ.գ.թ., **Սարգիս Պետրոսյան՝** պ.գ.դ., **Կոնդոր Ռուսլան** պ.գ.դ., (ՌԴ), **Կավրելիշ-**
վիլի Ռոին պ.գ.դ., (Վրաստան), **Խոսրոնա Անահիտ** պ.գ.թ. (ԱՄՆ),

Շ 642 **«Շիրակի պատմամշակութային ժառանգությունը. հայագիտության արդի հիմ-
նահարցեր»** 11-րդ միջազգային գիտաժողովի (Գյումրի, 23-25 սեպտեմբերի) նյութերի
ժողովածու/ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն; Խմբ.
խորհուրդ՝ Ս.Հայրապետյան և այլք-եր.: «Գիտություն», 2022.-312 էջ:

Ժողովածուն ընդգրկում է ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների
կենտրոնի կողմից 2022թ. սեպտեմբերի 23-25-ին Գյումրիում անցկացվող «Շիրակի պատ-
մամշակութային ժառանգությունը. հայագիտության արդի հիմնահարցեր» 11-րդ միջազ-
գային գիտաժողովին ներկայացված հաղորդումները, որոնք վերաբերում են հայագիտու-
թյան տարբեր ոլորտների՝ պատմագիտության ու ժողովրդաբանության, ազգաբանության
ու բանագիտության, հնագիտության ու մարդաբանության, ճարտարապետության ու
արվեստագիտության հիմնախնդիրներին:

ՀՏԴ 94(479.25):39(=19):008(082)
ԳՄԴ 63.3(5Հ)+63.5(5Հ)+71g43

ISBN 978-5-8080-1487-9

© Հեղինակային խումբ, 2022

© ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչություն, 2022

© ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն, 2022

РЕСПУБЛИКА АРМЕНИЯ
НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ НАУК
ШИРАКСКИЙ ЦЕНТР АРМЕНОВЕДЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

REPUBLIC OF ARMENIA
NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES
SHIRAK CENTER FOR ARMENOLOGICAL STUDIES

«Историко-культурное наследие Ширака:
современные вопросы арменоведения»

11-ая международная научная конференция

Гюмри, 23-25 сентября, 2022

Посвящается 25-летию

Ширакского центра арменоведческих исследований НАН РА

23-25 September, 2022, Gyumri

11th International Conference

“Historical and Cultural Heritage of Shirak:
Contemporary Issues of Armenology”

Dedicated to the 25th Anniversary of

Shirak Center for Armenological Studies of NAS RA

Ереван 2022 Гюмри

Yerevan 2022 Gyumri

Издательство «Гитутюн» НАН РА

Publishing House “Gitutyun” NAS RA

Печатается по решению ученого совета Ширакского центра
арменоведческих исследований НАН РА

Is published by the decision of the Academic Council of the
Shirak Center for Armenological Studies of NAS RA

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

Серго Айрапетян – д. ф. н. (главный редактор), **Аркадий Акопов** – к.ист. н. (ответственный секретарь), **Карине Базеян** – к. ист. н., **Ашот Григорян** (Айказун) – д. арх. н., **Асмик Арутюнян** – к. иск., **Армен Айрапетян** – к.ист. н., **Саргис Петросян** – д. ист. н., **Кандор Руслан** - д. ист. н. (РФ), **Каврелишвили Роин** - д. ист. н. (Грузия), **Хосроева Анаит** - к. ист. н., (США),

EDITORIAL BOARD

Sergo Hayrapetyan: Doctor of Philology (editor-in-chief), **Arkadi Akopov:** PhD on History (responsible secretary), **Lilit Asoyan:** PhD on History, **Karine Bazeyan:** PhD on History, **Ashot Grigoryan** (Haykazun): Doctor of Architecture, **Gagik Khachikyan:** Doctor of Philology, **Armen Hayrapetyan:** PhD on History, **Hasmik Harutyunyan:** PhD on Art Studies, **Sargis Petrosyan:** Doctor of History, **Kandor Ruslan:** Doctor of History (RF), **Kavrelishvili Roine:** Doctor of History (Georgia), **Khosroeva Anahit:** PhD on History (USA)

Сборник материалов 11-ой международной научной конференции “Историкокультурное наследие Ширака: современные вопросы арменологии” (Гюмри, 23-25 сентября,) / Ширакский центр арменоведческих исследований НАН РА; Ред. совет: С. Айрапетян и др.- Ереван, “Гитутюн”, 2022.- 312 стр.

Collection of materials of the 11th International Scientific Conference “Historical and Cultural Heritage of Shirak: Contemporary Issues of Armenology” (September 23-25, Gyumri) / Shirak Center for Armenological Studies of the National Academy of Sciences of Armenia; Ed. board: S. Hayrapetyan and others- Yerevan, “Gitutyun”, 2022.- 312 p

В сборник включены сообщения, представленные на 11-ой международной арменоведческой научной конференции “Историко-культурное наследие Ширака”.

The collection includes the reports that have been presented at the 11th International Armenological Conference “Historical and Cultural Heritage of Shirak”.

© Авторская группа, 2022
© Изд. “Гитутюн” НАН РА, 2022
© ШЦАИ НАН РА, 2022

© Authors group, 2022
© Pub. House “Gitutyun” NAS RA, 2022
© SCAS NAS RA, 2022

Shirak is also rich in paleontological, and zooarchaeological sites that have yielded a range of Pleistocene macro- and micro-faunal remains. While the Paleolithic archaeological, biostratigraphic, and geological records of Shirak have not yet been subject to systematic documentation and synthesis, the area holds great potential for future research to enlarge and complement the database of Pleistocene human occupation and environment in the broader region.

ԱԴԻԳՅՈՉԱԼՅԱՆ ԱՆԻ (Հայաստան)

ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտ
Էլ. փոստ՝ aniadigyozyalyan@gmail.com

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՒԾ ԷՆԵՈԼԻԹՅԱՆ – ՎԱՂԲՐՈՆՉԵԴԱՐՅԱՆ ՈՍԿՐԵ ՀԵՐՅՈՒՆՆԵՐԸ (Ք.Ա. V ՀԱՉԱՐԱՄՅԱԿԻ ՎԵՐՋԻՆ ՔԱՌՈՐԴ – III ՀԱՉԱՐԱՄՅԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ԿԵՍ)

Վաղ երկրագործական հասարակությունների կենցաղում ոսկրե հեղյուններն ունեցել են լայն կիրառություն և հանդիսացել են կարևոր գործառնություն ունեցող գործիքներ: Դրանք նշանակալի քանակությամբ հայտնաբերվել են Հայաստանի ուշ նեոլիթ-էնեոլիթյան և բրոնզեդարյան բնակատեղիների պեղումներից, որոնք հասակագրվում են Ք.ա. VI-III հազարամյակներով, չնայած որ առկա են սկսած վերին պալեոլիթից:

Նախատեսվող զեկուցման մեջ խնդիր է դրվում ներկայացնել Հայաստանի ուշ էնեոլիթյան և վաղբրոնզեդարյան մի շարք հուշարձաններից (Արենի-1 քարայր, Գնիշիկաձորի հնագիտական համալիր, Թեղուտի և Շենգավիթի բնակատեղիներ, Կաքավաբերդի հնագիտական համալիր և այլն) հայտնաբերված ոսկրե հեղյունները: Աքննարկվեն այս իրերի պատրաստման համար օգտագործված ոսկրե հումքի ծագումը և անատոմիական պատկանելությունը, պատրաստման և հղկման եղանակները, տիպաբանությունը և գործառնությունը: Աներկայացվեն նաև դրանց գուգահեռները, ինչպես ավելի վաղ, այնպես էլ՝ համաժամանակյա հնավայրերից:

АДИГЬОЗАЛЯН Ани (Армения)

Институт археологии и этнографии НАН РА

e-mail: aniadigoyalyan@gmail.com

**КОСТЯНЫЕ ШИЛЬЯ ИЗ ПОЗДНЕЭНЕОЛИТИЧЕСКИХ –
РАННЕБРОНЗОВЫХ ПАМЯТНИКОВ АРМЕНИИ (ПОСЛЕДНЯЯ
ЧЕТВЕРТЬ V – ПЕРВАЯ ПОЛОВИНА III ТЫСЯЧЕЛЕТИЯ ДО Р.Х.)**

Костяные шилья имели широкое применение в хозяйственно-экономической жизни и быт раннеземледельческих обществ Армении и являлись орудиями с важным функциональным предназначением. Они выявлены в ощутимых количествах из раскопок поздненеолит-энеолитических и раннебронзовых поселений Армении, которые датируются в временных рамках VI-III тысячелетий до Р.Х., хотя, подобные изделия известны уже с верхнего палеолита.

Данный доклад ставит задачу представить костяные шилья, обнаруженные из раскопок ряда позднеэнеолитических и раннебронзовых памятников Армении (пещера Арени-1, археологический комплекс Гнишикадзор, поселения Техут и Шенгавит, археологический комплекс Какаваберд и т.д.). Рассматривается костное сырье, использованное для изготовления подобных изделий, анатомическая принадлежность модифицированных костей, технические способы изготовления и полировки шильев, их типология и функциональное предназначение. Будут приведены также известные параллели как из более ранних, так и синхронных памятников.

ADIGYOZALYAN Ani (Armenia)

Institute of Archaeology and Ethnography NAS RA

e-mail: aniadigoyalyan@gmail.com

**BONE AWLS FROM THE LATE CHALCOLITHIC – EARLY
BRONZE AGE ARCHAEOLOGICAL SITES OF ARMENIA (LAST
QUARTER OF THE V – FIRST HALF OF THE III MILLENNIUM BC)**

Bone awls played a significant role in the economic life of early farming societies of Armenia any were tools with very important function. Large amount of them were discovered from the excavations of Late Neolithic-Chalcolithic and Bronze Age settlements of Armenia, which belong to the time range between the VI-III Millennium BC. Meanwhile such kind of artifacts in Armenia are recorded from the Upper Paleolithic.

The current report aims to present bone awls discovered during the excavations of several Late Chalcolithic – Early Bonze Age sites of Armenia such as Areni-1 cave, Gnishikadzor archaeological complex, settlements of Teghut and Shengavit, Kakavaberд archaeological cmplex etc. Following aspects are going to be discussed: the origins of bone raw material used for their preparation and their anatomical distribution, technical aspects of their construction and shaping, typology and function. In addition, their parallels from earlier and synchronous sites will be included.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՎԻՄԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԴՈՍՅԱՆ Հայկ, ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ Արթուր, ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ Դմիտրի, ԳԼԱՌԻԲԵՐՄԱՆ Ֆիլ, ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ Բորիս (Հայաստան)	
Շիրակի պալեոլիթյան հուշարձանները և Աղվորիկի բացօթյա հնավայրը.....	5
ԱԳԻՎՅՈՉԱԼՅԱՆ Անի Հակոբի (Հայաստան)	
Հայաստանի ուշէնեոլիթյան – վաղբրոնզեդարյան ոսկրե հեղույնները (Ք.ա. V հազարամյակի վերջին քառորդ – III հազարամյակի առաջին կես).....	9
ՂԱՉԱՐՅԱՆ Գոռ (Հայաստան)	
Հնագույն Հայաստանի կենդանական աշխարհն	
ըստ Գեղամա լեռների ժայռապատկերների.....	11
ՀՄՅԱՎԿՅԱՆ Հասմիկ, ՀՄՅԱՎԿՅԱՆ Թագուհի (Հայաստան)	
Խեթական հացատեսակները և դրանց որոշ հայկական զուգահեռները.....	13
ՓԻԼԻՊՈՍՅԱՆ Աշոտ (Հայաստան)	
Սաթից պատրաստված առարկաներ Հայաստանի	
բրոնզ-երկաթեդարյան հնագիտական համալիրներից.....	17
ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ Արամ (Հայաստան)	
Շիրակի հնագույն մետաղը.....	18
ՄԿՐՏՉՅԱՆ Լևոն (Հայաստան)	
«Կուաշ» մեզալիթյան համալիր.....	20
ՆՈՎՈԺԵՆՈՎ Վիկտոր (Ղազախստան)	
Կովկասի և Կենտրոնական Ասիայի ժայռապատկերներում ներկայացված	
սայլերի ընդհանրություններն ու առանձնահատկությունները	21
ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ Բենիկ (Հայաստան)	
Լեռնակերտի դամբարանադաշտի թաղման կառույցների	
ձևափոխությունները բրոնզի և երկաթի դարերում (մ.թ.ա. 16-13-10-րդ դարեր).....	23
ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ Բենիկ, ՄԿՐՏՉՅԱՆ Լևոն, ՂԱՉԱՐՅԱՆ Նարե, ԶԱՐԻԿՅԱՆ Նուշիկ, ՂԱՉԱՐՅԱՆ Գոռ, ՀԱԽՎԵՐԴՅԱՆ Արտակ (Հայաստան)	
ՇԱՀՄՈՒՐԱԴՅԱՆ Մարիամ (Քեմբրիջի համալսարան)	
Թիլիի բնակավայրի 2021 թ. պեղումների նախնական արդյունքները	25
ՓԱԼԱՆՉՅԱՆ Ռուզան (Հայաստան)	
Հռոմի ուրարտական ամրոցից հայտնաբերված օձանեղիքի սրվակի շուրջ.....	28
ԲԱԴԱԼՅԱՆ Միխայիլ, ՄԻՄՈՆՅԱՆ Հասմիկ, ԳԱԲՐԵԼՅԱՆ Արմինե, ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ Արթուր, ԵՂԻՉԱՐՅԱՆ Արման, ԿՅՈՒՐԵՂՅԱՆ Հայկ (Հայաստան)	
Օձաբերդի արտաքին բնակավայրում պեղված թաղումները.....	30
ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ Արմենուհի (Հայաստան)	
Արագածոտնի Ագարակի դամբարանային համալիրները (մ. թ. Ա. VI - մ. թ. VI դդ.).....	33
ԳԱԲՐԵԼՅԱՆ Արմինե, ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ Ինեսա (Հայաստան)	
Նորահայտ անտիկ կարասային թաղումներ Մաստարայի բնակավայրում.....	35
ՔՈՉԱՐՅԱՆ Գայանե (Հայաստան)	
Շիրակի պաշտպանական համակարգի ձևավորման գործընթացը.....	38

ԱԳԱՄՅԱՆ Սուսաննա (Հայաստան)

Հայ եկեղեցու երախտավորները. Սարգիս արքեպիսկոպոս Ջալալյանց (1810-1879).....40

ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ Տիգրան (Հայաստան)

Սարավանի (Թերփ, Վայոց ձոր) հնագույն հայկական խոյակերպ տապանաքարի վերահայտնաբերումը.....44

ՄԱՆՈՒՉԱՐՅԱՆ Աշոտ (Հայաստան)

Վանանդի եպիսկոպոսությունը (IV-IX դդ.).....45

ՄԵԴՎԵԴԵՎ Մարիա (Ռուսաստան)

«ԿՀՀ-Ի գործը Ն. Մառի Ռուսահայաստան գործուղման մասին հնագիտական որոնումներ կատարելու համար» - 1892թ. ճամփորդության փաստաթղթերի վերադարձը գիտական շրջանառության մեջ.....47

ԱԼԵՔՍԱՆՅԱՆ Լուսինե, ՄԻՄՈՆՅԱՆ Աստղիկ (Հայաստան)

Թանգարանային հնագիտական հավաքածուների հաշվառման և պահպանման առանձնահատկություններն արդի փուլում.....50

ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ Արաքս (Հայաստան)

Պորտասար (Gyobekli Tepe) հուշարձանի նշանակության շուրջ.....53

ՊԱՏՄԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՃՈՒՎԱԵՎԱ-ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ Ելենա (Ռուսաստան)

Ռուս-հայկական գործընկերության ինտերակտիվ մուլտիմեդիա քարտեզ (XIX դարի ռուս-պարսկական և ռուս-թուրքական պատերազմների ժամանակաշրջաններ).....55

ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ Սարգիս (Հայաստան)

Խուրուշկիա և Արմիրայի երկրների նույնության ու բնույթի մասին.....57

ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ Լուսինե (Հայաստան)

Երվանդ Վերջինի տոհմաբանության շուրջ.....60

ԵՂԱՉԱՐՅԱՆ Վանո (Հայաստան)

Դավիթ Ալավկա որդին և նրա աղվան լինելը հերքող փաստարկները հայագիտության մեջ.....62

ՂԱՉԱՐՅԱՆ Գևորգ (Հունաստան)

Երուսաղեմի Թովմաս Պատրիարքի և Թեոդորոս Աբու Քուռահի՝ Հայաստան ուղարկված թուղթը.....66

ՍԱՀԱԿՅԱՆ Լուսինե (Հայաստան)

Համշեն գավառը XV-XVII դարերի օսմանյան աշխարհագիր և հարկային մատյաններում.....69

ԱԿՈՊՈՎ Արկադի (Հայաստան)

Տայքի հայ բնակչությունը համաձայն XVI դարի օսմանյան հարկացուցակների.....70

ՄԱԼՈՅԱՆ Արման (Հայաստան)

Արևմտահայ ինքնավար համայնքները XVIII դարի վերջին – XIX դարի սկզբին.....73

ՄԵԼԻՔ-ԱԳԱՄՅԱՆ Հայկ, ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ Համազասպ (Հայաստան)

Իռլանդացի ճանապարհորդ Հենրի Լինչի ուսումնասիրությունները Շիրակի պատմական շրջանում75

ՔՈՍՅԱՆ Լիլիթ (Հայաստան)

Արևմտահայ գաղթականների վերադարձի հարցը (1898-1908 թթ.)78

ԿԱՆԴՈՐ Ռուսլան (Ռուսաստան)

Հյուսիսարևմտյան Կովկասի չերքեզ վերաբնակների ողբերգական
նակատագրի թեթևացման գործում Արմավիրի հայերի
(չերքեզահայերի) մասնակցության հարցի շուրջ (1860-ական թթ.).....80

ՆԱՀԱՊԵՏՅԱՆ Անդրանիկ (Ռուսաստան)

Վերին Բասենի Յաղան գյուղն ըստ 1835 և 1842 թթ.
օսմանյան մարդահամարների տվյալների.....84

ՆԱԶԱՐԱՆ Մանյա (Հայաստան)

Ազգային ժողովի և երեսփոխանների իրավական կարգավիճակն
ըստ 1863 թ. սահմանադրության և 1874 թ. կանոնադրության.
պատմահամեմատական վերլուծություն.....85

ԲԵՐՆԵՑՅԱՆ Արման (Հայաստան)

«Եվրոպա» պարբերականը դանուբյան իշխանություններում
1848թ. ազգային շարժման մասին.....88

ՄՈՎՍԻՍՅԱՆ Ֆելիքս (Հայաստան)

Կ. Պոլսի «Հայաստան» թերթը 1848թ. ֆրանսիական հեղափոխության մասին.....90

ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ Արմեն (Հայաստան)

Ալեքսանդրապոլ-Կարս երկաթգծի շինարարության բանվորների սոցիալական վիճակը.....94

ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ Հակոբ (Հայաստան)

Կարսի մարզի կառավարիչ գեներալ-լեյտենանտ Իվան Պոպկոյի տեղեկագիրը
մարզի վիճակի մասին 1878 թ.97

ԱՎԱԳՅԱՆ Ինգա, ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ Հեղինե (Հայաստան)

Ալեքսանդրապոլի կապի հանգույցը ըստ Հայաստանի ազգային
արխիվի աղբյուրների.....100

ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ Աննա (Զեխիա)

Զեխ գրող Բոհումիլ Հավասայի կարճ կյանքի հայաստանյան շրջանն
ու նրա վերջին հանգրվանը Գյումրիում.....103

ԶԱՏԻՆՅԱՆ Զոյա (Հայաստան)

XIX դարի Կարինի հայ հասարակական ընկերությունները.....106

ԱՄԻՐԶՅԱՆ Հասմիկ (Հայաստան)

«Արարատ» ամսագիրը կիլիկիահայության 1909 թ. կոտորածների մասին.....109

ԱԴԱՄՅԱՆ Նինետա (Հայաստան)

Կովկասի հայոց բարեգործական ընկերության գործունեությունը
Ատրպատականում (1914 թ. վերջ – 1915 թ. սկիզբ)111

ԳԱԲՐԻԵԼՅԱՆ Մխիթար, ՄԽՈՅԱՆ Հայկ (Հայաստան)

Հայ և թուրք ժողովուրդների փոխհարաբերությունների խնդրի արծարծումը
1918-1920 թթ. հայկական մամուլում.....114

ԿԱՎՐԵԼԻՇՎԻԼԻ Ռոին (Վրաստան)

Հայ-թուրքական պատերազմն ըստ վրացական մամուլի նյութերի (1920 թ.)117

ԱԼԵԺՍՅԱՆ Կարինե (Հայաստան)

Խաղաղության օրակարգով պատերազմելու
թուրքական ռազմավարությունը 1918-1921թթ.120

ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ Գեղամ (Հայաստան)

Ազգային պետության հարցը «Երիտասարդ Հայաստան»
պարբերականում (1917-1918թթ.).....123

ԱՅՎԱԶՅԱՆ Գևորգ (Հայաստան)

Ալեքսանդրապոլի տարրական դպրոցների նկարագրությունը
«Թովալ-Թաթոս» կատակերգությունում.....126

ՄՈՎՍԵՍՅԱՆ Նարինե (Հայաստան)

1920 թ. թուրք-հայկական պատերազմի նախօրյակի ռազմաքաղաքական
իրավիճակի լուսաբանումը խորհրդահայ պատմագրության մեջ.....127

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՅԱՆ Արգամ (Հայաստան)

Միջպետական բուհական համակարգը մայրաքաղաք Երևանում
անկախության տարիներին.....129

ՍՈՒՔԻԱՍՅԱՆ Համո, ՂԱԶԱՐՅԱՆ Գայանե (Հայաստան)

Չարաշահումների դրսևորումները Խորհրդային Հայաստանի
հյուսիսարևմտյան շրջաններում 1940-1980-ական թվականներին.....132

ՄԱՏԻՆՅԱՆ Հենրի (Հայաստան)

Ղարաբաղյան հակամարտության հարցը հայ-լեհական
առնչություններում 1991-2018 թթ.135

ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ Արմեն (Հայաստան)

Հայկական քաղաքակրթության առաքելությունը՝ ներկա ճգնաժամի
հաղթահարման և ապագա հասարակարգի ձևավորման համատեքստում.....137

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՅԱՆ Նաիրա, ՓԱՐՍԱԴԱՆՅԱՆ Սիրանուշ (Հայաստան)

Սրբուհի Տյուսաբը և հայ բարեգործական ընկերությունները.....139

ԱԶԳԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ Լիանա (Հայաստան)

Իլիկը որպես հնագիտական և ազգագրական ուսումնասիրությունների սկզբնաղբյուր...143

ԱՂԱՆՅԱՆ Գրիգոր (Հայաստան)

Ալեքսանդրապոլի քաղաքային համայնքը 1890-1910-ական թվականներին.....146

ԶՈՒԱՔԵԱՆ Յակոբ (Հայաստան)

Սուրիոյ հիւսիսարևմտեան շրջանի բնիկ ալաուիներն ու հայերը.....147

ՊՈՂՈՍՅԱՆ Սվետլանա (Հայաստան)

Տունը որպես միկրոտիեզերք. գյումրեցի կանանց
մաքրակենցաղության առանձնահատկություններ.....150

ՔԱԶԵՅԱՆ Կարինե (Հայաստան)

Ալեքսանդրապոլ-Լենինականի տնտեսությունը 1920-1930 թթ.....152

ԵՐԱՆՈՍՅԱՆ Արգամ (Հայաստան)

Կիրճից՝ հարթավայր. խորհրդային մոդելի գյուղի ձևավորումն
ու արդիականացման գործընթացը Գորիսի տարածաշրջանում.....154

ՄԿՐՏՉՅԱՆ Սամվել (Հայաստան)

Կիրովականցիների տոնական վարքագծի փոփոխությունները Խորհրդային շրջանում...157

ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ Անի (Հայաստան)

Սակրալ տարածքի վերաիմաստավորումը. Եազ-ից մինչև արցախյան
պատերազմի գոհերի հուշարձաններ (Կոտայքի մարզի օրինակով).....160

ՀԱՅԴՄԵՏՍ Մատի (Լատոնիա)

ՄԽԻԹԱՐՅԱՆ Սամվել (Հայաստան)

Հայերի ու Լատոնացիների մենթալիտետի որոշ առանձնահատկությունների մասին.....163

ԱՆԳԵԼՈՒԾ Լուսինե (Հայաստան)

ՀՀ-ի կողմից ազգային փոքրամասնությունների նկատմամբ
իրականացվող լեզվական քաղաքականության հարցի շուրջ.....165

ԳԱԼՍՏՅԱՆ Միհրան (Հայաստան)

Հայաստանից արտագաղթողների որոշումների կայացման վրա
սփյուռքի էթնիկ ցանցի դերը.....167

ՀԱԿՈԲՅԱՆ Գայանե (Հայաստան)

Նոր սփյուռքը և անդրազգայնության խնդիրը.....170

ԲՈՅԱԶՅԱՆ Արտաշես (Հայաստան)

Շիրակի և Լոռու մարզերի բնակչության բնական վերարտադրության
հիմնական ցուցանիշների վիճակագրական վերլուծությունը.....172

**ԲԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ, ԹԱՆԳԱՐԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ,
ԳՐԱԳԱՐԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ**

ԽԵՄՉՅԱՆ Էսթեր (Հայաստան)

Քննություն Շիրակի բանահյուսական ժառանգության
հավաքման և ուսումնասիրման խնդրի շուրջ.....175

ԽԵՄՉՅԱՆ Մարինե (Հայաստան)

Շիրակի վիպական բանահյուսությունը.....178

ՂՈՒՋՅԱՆ Լուսինե (Հայաստան)

Շիրակի ասույթաբանական բանահյուսությունը.....180

ԳԱԼՍՏՅԱՆ Հասմիկ (Հայաստան)

Մաղի գործառության ու ծիսական նշանակությունը բանահյուսական տեքստերում.....184

ՄԱՏԻԿՅԱՆ Հասմիկ (Հայաստան)

Շիրակի քնարական բանահյուսության լեզվաբանագիտական ուսումնասիրություն.....186

ԴԱԼԱԼՅԱՆ Տորք (Հայաստան)

Գետը որպես անցումային նվիրագործական ծեսի խորհրդանիշ.....189

ՍԱՐԳՍՅԱՆ Արմեն (Հայաստան)

Հայոց բնակավայրերի և նրանց բնակչության փոխհարաբերությունների
արտացոլումը ժողովրդական բառ ու բանում.....192

ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ Ալվարդ (Հայաստան)

Էքսկուրսիոն գործի զարգացման պատմությունից.....195

ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ Արթուր (Հայաստան)

Համառոտ ամփոփագիր Գյումրի քաղաքի թանգարանների գործունեության ընթացքից..198

ՂԱԶԱՐՅԱՆ Հայկանուշ (Հայաստան)

Գյումրու պարբերականների անդրադարձը գրադարանային խնդիրներին.....199

ՄԱՏԻԿՅԱՆ Հասմիկ (Հայաստան)

ՄԱՔՂԱՌԻԷԼ Ռոբերտ (Մեծ Բրիտանիա)

Լեռների բանահյուսություն. միջգիտակարգային ուսումնասիրություն.....200

ՍԱՀԱԿՅԱՆ Կարինե (Հայաստան)

Հայրենիքի ֆենոմենն Արցախյան 44-օրյա պատերազմի համատեքստում
(էթնոհոգեբանական ուսումնասիրություններ).....204

ԱՐՎԵՍՏԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՃԱՐՏԱՐԱԳԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԿԼՅՈՒԷՎ Սերգեյ (Ռուսաստան)

Անի քաղաքի քարանձավային համալիրների նորագույն հետազոտությունների արդյունքները.....	207
ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ Անի Հայկազուն (Հայաստան) Պատմական Տայք նահանգի հայտնի հուշակոթողների ուսումնասիրություն.....	209
ՆԱՀԱՏԱԿՅԱՆ Դավիթ, ԱԿՈՊՈՎ Արկադի, ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ Անի Հայկազուն (Հայաստան) Ասիական վանական համալիրի ճարտարապետական ուսումնասիրությունները.....	210
ԱԿՈՊՈՎ Արկադի, ՆԱՀԱՏԱԿՅԱՆ Դավիթ, ՀԱՅՐԱԳԵՏՅԱՆ Արմեն (Հայաստան) Ճակք (Տայքցքար) գավառի պատմաճարտարապետական հուշարձանների տեղագրության ու արդի վիճակի շուրջ	213
ՄԻՆԱՍՅԱՆ Թամարա (Հայաստան) Գրիգոր Ծաղկող և Քարահատի դպրոցը	216
ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ Լուսինե (Հայաստան) Քաղաքամայր Կարսում ընդօրինակված ձեռագրեր	218
ՊԱՊԻԿՅԱՆ Գայանե (Հայաստան) Դրվագներ հարյուրամյա նկարչական դպրոցի պատմությունից.....	221
ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ Արաքս (Հայաստան) Լենինականում ապրած ու ստեղծագործած հայրենադարձ նկարիչները. Հակոբ Հակոբյան, Պետրոս Կոնտուրաջյան, Նվեր Սաֆյան.....	222
ԱՍՏՏՐՅԱՆ Աննա (Հայաստան) Գարեգին Լևոնյանը և երաժշտության հարցերը «Գեղարվեստ» հանդեսի էջերում (նվիրվում է Գ.Լևոնյանի ծննդյան 150-ամյա հոբելյանին)	224
ԱՍՏՏՐՅԱՆ Անի (Հայաստան) Գեորգի Տիգրանովը «Նամուս» օպերայի մասին.....	227
ԱՂԱՅԱՆ Ռիտա (Հայաստան) Բանաստեղծական կերպարները կոմպոզիտոր Էդուարդ Հայրապետյանի ստեղծագործության մեջ.....	230
ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ Հասմիկ (Հայաստան) Օրորի ժանրը Ծիրակի արդի երաժշտական բանախյուսության մեջ.....	232

ԼԵԶՎԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ, ԳՐԱԿԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԲԱՆԱՍՅԱՆ Ջեմմա (Հայաստան)

Ածանցումը Ծիրակի մարզի գյուղերի խոսվածքներում.....	235
ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ Հասմիկ (Հայաստան) Տան հատակ (գետին) հասկացության բառանունները բարբառային հայերենում.....	237
ԿԱՏՎԱԼՅԱՆ Վիկտոր (Հայաստան) Կարնո բարբառը հեքիաթներում.....	240
ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ Ռոզա (Հայաստան) «Տղա Դավթի և աղջիկ Խանդութի հեքիաթի» լեզվաոճական քննությունը	242
ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ Սերգեյ (Հայաստան) Համշենցի հայերի բարբառի սխալ անվանման մասին.....	245

ՔՈՒՄՈՒՆՑ Մհեր (Հայաստան)

Արևելյան լեզուներից անցած փոխառությունների որակական և քանակական հատկանիշները (ըստ Սյունիք-Արցախ բարբառային տարածքի բառապաշարի).....248

ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ Մարիետա (Հայաստան)

Բայական ստորոգյալի բովանդակային-գեղարվեստական արժեքը
Ավ. Բսահակյանի «Աբու-Լալա Մահարի» պոեմում.....253

ՄԵՍՐՈՊՅԱՆ Հայկանուշ (Հայաստան)

Շիրակի ժողովրդական երգերում գործածված բուսանունների
իմաստային-գործառական առանձնահատկությունները.....256

ԲԵՐԻՁԵ Մերար, ԲԵՐԻՁԵ Մակա (Վրաստան)

Պետական լեզվի դերն ու գործառույթը Սամխուն-Ջավախքում.....258

ԱՎԱԳՅԱՆ Արմենուհի (Հայաստան)

Եղանակավորող դարձվածքների իմաստային-քերականական
արտահայտությունը Վ. Անանյանի երկերում.....261

ՉԱՔԱՐՅԱՆ Հովհաննես (Հայաստան)

Հ.-Ե. *(S)Ս(E)- «կտրել, ծակել» և *(A)Ս(E)- «ճիշտ, Հավատարիմ»
արմատներից սերված հայերեն մի քանի բառերի ստուգաբանություն.....264

ՍՈՒՔԻԱՍՅԱՆ Հենրիետա, ՉԱՔԱՐՅԱՆ Հովհաննես (Հայաստան)

Բժշկական լեզուների հայերենացման անհրաժեշտությունը.....267

ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ Համազասպ (Հայաստան)

Նոր մոտեցում Վահագնի առասպելի իմաստաբանությանը.....269

ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ Հայկանուշ (Հայաստան)

Սահակ Պարթև՝ մեծագույն տեսանողներից մեկ.....272

ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ Լիլիթ (Հայաստան)

Դավիթ Անհաղթի «Սահմանք եւ տրամատուրիւնք իմաստասիրութեան»
երկի նորաբանությունները.....275

ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ Ասողիկ (Հայաստան)

Վարդան Այգեկցու առակների պատկերավորման միջոցների
գեղարվեստական արժեքը.....279

ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ Ասողիկ (Հայաստան)

XVI դարի բանաստեղծները և Նաղաշ Հովնաթանը.....282

ԿԱՐԱԽԱՆՅԱՆ Նարինե (Հայաստան)

Աղասի Այվազյանի «Պոեմ վասն շենքի և շինության» վեպը.....284

ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ Կարինե (Հայաստան)

Լեռ Կամսարի ձեռագրերից անթվակիր պատառիկներ.....287

СОДЕРЖАНИЕ

АРХЕОЛОГИЯ, ЛИТОГРАФИЯ

АЙДОСЯН Айк, ПЕТРОСЯН Артур, АРАКЕЛЯН Дмитри ГЛАУБЕРМАН Фил, ГАСПАРЯН Борис (Армения)	
Палеолитические памятники Ширака и местонахождение открытого типа Агворик.....	5
АДИГЙОЗАЛЯН Ани (Армения)	
Костяные шилья из позднеэнеолитических – раннебронзовых памятников Армении (последняя четверть V – первая половина III тысячелетия до Р.Х.).....	9
КАЗАРЯН Гор (Армения)	
Животный мир древней армении по данным петроглифов Гегамских гор.....	11
АМАЯКЯН Асмик, АМАЯКЯН Тагуи (Армения)	
Хеттские виды хлебных изделий и их некоторые параллели в армянском.....	13
ПИЛИПОСЯН Ашот (Армения)	
Янтарные артефакты из археологических комплексов Армении эпох бронзы и железа.....	17
ГЕВОРГЯН Арам (Армения)	
Древний металл Ширака.....	18
МКРТЧЯН Левон (Армения)	
Мегалитический комплекс "Куаш"	20
НОВОЖЕНОВ Виктор (Казахстан)	
Общее и особенное в наскальных изображениях повозок Кавказа и Центральной Азии.....	21
ВАРДАНИЯН Беник (Армения)	
Видоизменение погребальных сооружений в Лернакертском некрополе в эпоху бронзы и железа (16-10 вв. до н. э.)	23
ВАРДАНИЯН Беник, МКРТЧЯН Левон, ХАЗАРЯН Наре, ХАЗАРЯН Гор, АХВЕРДЯН Артак (Армения), ШАХМУРАДЯН Мариам (Великобритания)	
Предварительные результаты раскопок поселения Тлик (2021 г.)	25
ПАЛАНДЖЯН Рузан (Армения)	
О парфюмерном флаконе, обнаруженном в урартской крепости Орома.....	28
БАДАЛЯН Михаил, СИМОНЯН Асмик, ГАБРИЭЛЯН Армине, МИКАЕЛЯН Артур, ЕГИАЗАРЯН Арман, КЮРЕГЯН Айк (Армения)	
Погребения, раскопанные на территории внешнего поселения Одзаберд.....	30
ПЕТРОСЯН Арменуи (Армения)	
Погребальные комплексы памятника Агарак в Арагацотне (VI век до н.э. - VI век н.э.).....	33
ГАБРИЕЛЯН Армине, КАРАПЕТЯН Инесса (Армения)	
Нововыявленные античные кувшинные погребения поселения Мастара.....	35
КОЧАРЯН Гаянэ (Армения)	
Процесс формирования оборонительной Системы Ширака.....	38
АДАМЯН Сусанна (Армения)	
Покравители Армянской церкви, архиепископ Саркис Джалалянц (1810-1879)	40

МИКАЕЛЯН Тигран (Армения)

Повторное обнаружение древнейшего армянского надгробия
в виде изваяния Овна в селе Сараван (Терп, Вайоц Дзор)44

МАНУЧАРЯН Ашот (Армения)

Епископальная Епархия Вананда (IV-IX вв.)45

МЕДВЕДЕВА Мария (Россия)

"Дело ИАК О Командировании Н.Я. Марра В Русскую Армению
для производства там археологических розысканий":
возвращение в научный оборот документации из поездки 1892г.47

АЛЕКСАНИЯН Лусине, СИМОНЯН Астхик (Армения)

Особенности учета и хранения музейных археологических
артефактов на современном этапе.....50

МАРГАРЯН Аракс (Армения)

Вокруг значения памятника Портасар (G.T.)53

ИСТОРИОГРАФИЯ

ШУВАЕВА-ПЕТРОСЯН Елена (Россия)

Интерактивная мультимедийная карта русско-армянского партнерства
(периоды русско-персидских и русско-турецких войн XIX века)55

ПЕТРОСЯН Саргис (Армения)

О тождестве и характере стран Хубушкиа и Армирали57

ПЕТРОСЯН Лусине (Армения)

К генеологии Ерванда Последнего.....60

ЕГИАЗАРЯН Вано (Армения)

Давид сын Алавика и факты в арменоведении,
опровергающие его албанское происхождение.....62

КАЗАРЯН Геворг (Греция)

Послание Иерусалимского Патриарха Фомы и Феодора Абу Курры,
Отправленное в Армению.....66

СААКЯН Лусине (Армения)

Область Амшен в османских реестрах переписи населения и налогов XV-XVII веков.....69

АКОПОВ Аркадий (Армения)

Армянское население Тайка согласно османским налоговым сборникам XVI века.....70

МАЛОЯН Арман (Армения)

Западноармянские автономные общины конца XVIII - начала XIX века.....73

МЕЛИК-АДАМЯН Гайк, ХАЧАТРЯН Амазасп (Армения)

Исследования ирландского путешественника Генри Линча
в исторической области Ширак (к 160-летию со дня рождения)75

КОСЯН Лилит (Армения)

Вопрос о возвращении западноармянских мигрантов (1898-1908 гг.)78

КАНДОР Руслан (Россия)

К вопросу об участии армян (Черкесо-Гаев) Армавира в облегчении трагической
судьбы семей черкесских переселенцев на северо-западном Кавказе (1860-е гг.).....80

НАГАПЕТЯН Андраник (Россия)	
Верхнебасенское село Яган по данным османских переписей 1835 и 1842 гг.....	84
НАДЖАРЯН Маня (Армения)	
Правовой статус национального собрания и депутатов согласно конституции 1863 г. и уставу 1874 г.: историко-сравнительный анализ.....	85
БЕРНЕЦЯН Арман (Армения)	
Периодическое издание "Европа" о национальном движении при дунайских властях в 1848 г.	88
МОВСИСЯН Феликс (Армения)	
Константинопольская газета «Айастан» (Армения) о французской революции 1848 года.....	90
АЙРАПЕТЯН Армен (Армения)	
Социальное положение рабочих на строительстве железной дороги Александрополь-Карс.....	94
МУРАДЯН Акоп (Армения)	
Отчет начальника Карсской области генерал-лейтенанта Ивана Попко о состоянии области 1878 г.	97
АВАГЯН Инга, ОГАННИСЯН Гегине (Армения)	
Телефонная сеть Александрополя по источникам национального архива Армении.....	100
КАРАПЕТЯН Анна (Чехия)	
Армянский период короткой жизни чешского писателя Богумила Гавласы и его последнее упокоение в Гюмри.....	103
ЧАТИНЯН Зоя (Армения)	
Армянские общественные организации Карина XIX века.....	106
АМИРДЖАНИЯН Асмик (Армения)	
Журнал "Арабат" о резни киликийских армян в 1909г.	109
АДАМЯН Нинета (Армения)	
Деятельность Кавказского армянского благотворительного общества в Атропатене (конец 1914 г. – начало 1915 г.)	111
ГАБРИЕЛЯН Мхитар, ХАЧАТУРОВ Айк (Армения)	
Поднятие вопроса об отношениях между армянским и турецким народами в 1918-1920 гг. в армянской прессе.....	114
КАВРЕЛИШВИЛИ Роин (Грузия)	
Армяно-турецкая война по материалам грузинской прессы (1920 г.)	117
АЛЕКСАНИЯН Карине (Армения)	
Турецкая стратегия войны с повесткой мира 1918-1921.	120
ОГАННИСЯН Гехам (Армения)	
Вопрос национального государства в периодическом издании «Молодая Армения» (1917-1918 гг.)	123
АЙВАЗЯН Геворг (Армения)	
Описание начальных школ Александрополя в комедии «Топал-Татос»	126
МОВСИСЯН Нарине (Армения)	
Освещение вопроса военно-политической ситуации накануне Турецко-армянской войны 1920 г. в советской историографии Армении.....	127

АМБАРЦУМЯН Аргам (Армения)

Межгосударственная университетская система в столице Ереван
за годы независимости.....129

СУКИАСЯН Амо, КАЗАРЯН Гаяне (Армения)

Проявления злоупотреблений в северо-западных районах
Советской Армении в 1940-1980 гг.132

МАТИНЯН Генри (Армения)

Вопрос Карабахского конфликта в армяно-польских отношениях в 1991-2018 гг.....135

НЕРСИСЯН Армен (Армения)

Миссия армянской цивилизации в контексте преодоления
нынешнего кризиса и формирования будущего общественного порядка.....137

АМБАРЦУМЯН Наира, ПАРСАДАНЯН Сирануш (Армения)

Србуи Тюсаб и армянские благотворительные организации.....139

ЭТНОЛОГИЯ

ГЕВОРГЯН Лианна (Армения)

Веретено как источник для археологических и
этнографических исследований.....143

АГАНЯН Григор (Армения)

Городская община Александрополя в 1890-1910 гг.146

ЧОЛАКЯН Акоп (Армения)

Местные алавиты и армяне на северо-западе Сирии.....147

ПОГОСЯН Светлана (Армения)

Дом как микрокосмос: особенности чистоплотия женщин Гюмри.....150

БАЗЕЯН Карине (Армения)

Экономика Александрополя-Ленинакана в 1920-1930 гг.152

ЕРАНОСЯН Аргам (Армения)

От ущелья до равнины. Формирование и процесс модернизации
села советской модели в Горисском регионе.....154

МКРТЧЯН Самвел (Армения)

Изменения в праздничном поведении кироваканцев в советский период.....157

АВETИСЯН Ани (Армения)

Переинтерпретация сакральной земли. Памятники жертвам
ВОВ до второй Арцахской войны (на примере Котайкского марза)160

ХАЙДМЕТС Мати (Эстония)

МХИТАРЯН Самвел (Армения)

О некоторых аспектах менталитетов армян и эстонцев.....163

АНГЕЛУШ Лусине (Армения)

О вопросе языковой политики РА, осуществляемой
в отношении национальных меньшинств.....165

ГАЛСТЯН Михран (Армения)

Роль этнической сети диаспоры в принятии решений эмигрантами из Армении.....167

АКОПЯН Гаяне (Армения)

Новая диаспора и проблема транснационализма.....170

БОЯДЖЯН Арташес (Армения)

Статистический анализ основных показателей естественного воспроизводства населения Ширакской и Лорийской областей.....	172
---	-----

ФИЛОЛОГИЯ, МУЗЕЕВЕДЕНИЕ, БИБЛИОТЕКОВЕДЕНИЕ

ХЕМЧЯН Эстер (Армения)

Исследование вокруг вопроса собирания и изучения фольклорного наследия Ширака.....	175
--	-----

ХЕМЧЯН Марине (Армения)

Эпический фольклор Ширака.....	178
--------------------------------	-----

КРЕДЖЯН Лусине (Армения)

Паремический фольклор Ширака.....	180
-----------------------------------	-----

ГАЛСТЯН Асмик (Армения)

Использование решета и его обрядовое значение в фольклорных текстах.....	184
--	-----

МАТИКЯН Асмик (Армения)

Лирический фольклор Ширака с точки зрения лингвофольклористики.....	186
---	-----

ДАЛАЛЯН Торк (Армения)

Река как символ переходного инициационного ритуала.....	189
---	-----

САРГСЯН Армен (Армения)

Отражение взаимоотношений между армянскими поселениями и их населением в народном слове и фольклоре.....	192
---	-----

ГРИГОРЯН Алвард (Армения)

Из истории развития экскурсионного дела.....	195
--	-----

ОВАННИСЯН Артур (Армения)

Краткий обзор деятельности гюмрийских городских музеев.....	198
---	-----

КАЗАРЯН Айкануш (Армения)

Библиотечные вопросы в периодической печати Гюмри.....	199
--	-----

МАТИКЯН Асмик (Армения)

МАКДАУЭЛЛ Роберт (Великобритания)

Фольклор гор: междисциплинарное исследование.....	200
---	-----

СААКЯН Карине (Армения)

Феномен Родины в контексте 44-дневной войны в Арцахе (этнопсихологические исследования)	204
--	-----

ИСКУССТВОВЕДЕНИЕ И АРХИТЕКТУРА

КЛЮЕВ Сергей (Россия)

Результаты новейших исследований пещерных комплексов городища Ани.....	207
--	-----

ГРИГОРЯН Ани Айказун, (Армения)

Исследование известных памятников исторического Тайка.....	209
--	-----

НААТАКЯН Давид, АКОПОВ Аркадий, ГРИГОРЯН Ани Айказун (Армения)

Архитектурные исследования монастырского комплекса Аспак.....	210
---	-----

АКОПОВ Аркадий, НААТАКЯН Давид, АЙРАПЕТЯН Армен (Армения)	
О расположении и современном состоянии историко-архитектурных памятников гавара Чакк (Таёцкар)	213
МИНАСЯН Тамара (Армения)	
Григор Миниатюрист и школа Караата.....	216
ТУМАНЯН Лусине (Армения)	
Рукописи написанные в столице Карс.....	218
ПАПИКЯН Гаянэ (Армения)	
Отрывки из истории столетней школы живописи.....	221
МАРГАРЯН Аракс (Армения)	
Художники-репатрианты, жившие и творившие в Ленинкане:	
Петрос Контураджян, Акоп Акопян, Нвер Сафян.....	222
АСАТРЯН Анна (Армения)	
Гарегин Левонян и вопросы музыкального искусства на страницах журнала «Гехарвест» (посвящается 150-летию юбилею со дня рождения Г. Левоняна)	224
АСАТРЯН Ани (Армения)	
Георгий Тигранов об опере «Намус»	227
АГАЯН Рита (Армения)	
Поэтические образы в творчестве композитора Эдуарда Айрапетяна.....	230
АРУТЮНЯН Асмик (Армения)	
Жанр колыбельной песни в современном музыкальном фольклоре Ширака.....	232

ЛИНГВИСТИКА, ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ

БАРНАСЯН Джемма (Армения)	
Аффиксация в говорах сел Ширакской области.....	235
ХАЧАТРЯН Асмик (Армения)	
Словоформы понятия пол дома (земля) в диалектном Армянском языке.....	237
КАТВАЛЯН Виктор (Армения)	
Диалект Карина в сказках.....	240
ОГАННИСЯН Роза (Армения)	
Языково-стилистическое изучение «Сказания о Молодце Давиде о Девушке Хандут» (на примере Гюмрийского говора диалекта Карно)	242
ВАРДАНЯН Сергей (Армения)	
О неправильном наименовании диалекта амшенских армян.....	245
КУМУНЦ Мгер (Армения)	
Качественные и количественные особенности заимствований из восточных языков (по лексике сюникско-арцахского диалектного ареала)	248
ХАЧАТРЯН Мариетта (Армения)	
Смысловая-художественная ценность глагольного сказуемого в поэме Ав. Исаакяна «Абу-Лала-Маари».	253
МЕСРОПЯН Айкануш (Армения)	
Функционально-смысловая характеристика названия растений, используемых в народных песнях Ширака.....	256

БЕРИДЗЕ Мераб, БЕРИДЗЕ Мака (Грузия)	
Роль и функции государственного языка в Самцхе-Джавахети.....	258
АВАГЯН Арменуи (Армения)	
Смысловое и грамматическое выражение модальных фразеологизмов в произведениях В. Ананяна.....	261
ЗАКАРЯН Оганес (Армения)	
Этимология некоторых армянских слов, возникших от пие корней *(S)U(E)- «резать, колоть» И *(A)U(E)- «истинный, верный, преданный».	264
СУКИАСЯН Генриета, ЗАКАРЯН Оганес (Армения)	
Необходимость арменизации медицинских терминов.....	267
ХАЧАТРЯН Амазасп (Армения)	
Новый подход к семантике эпической песни «Рождение Ваагна»	269
ОГАНЕСЯН Айкануш (Армения)	
Саак Партев - один из самых больших провидцев.....	272
ПЕТРОСЯН Лилит (Армения)	
Неологизмы в произведении «Определения и философские суждения» Давида Непобедимого.....	275
АЙРАПЕТЯН Астхик (Армения)	
Художественная ценность образно-выразительных фигур притч Вардана Айгекци.....	279
ОГАННИСЯН Астхик (Армения)	
Поэты XVI века и Нагаш Овнатан.....	282
КАРАХАНИЯН Нарине (Армения)	
Роман Агаси Айвазяна «Поэма о здании и строительстве»	284
МАРТИРОСЯН Карине (Армения)	
Недатированные фрагменты рукописей Лера Камсара.....	287

CONTENTS

ARCHEOLOGY AND LITHOGRAPHY

HAYDOSYAN Hayk, PETROSYAN Artur, ARAKELYAN Dmitri, GLAUBERMAN Ph., GASPARYAN Boris (Armenia)	
The Paleolithic Sites of Shirak Province and the Open-Air Site of Aghvorik.....	5
ADIGYOZALYAN Ani (Armenia)	
Bone Awls from the Late Chalcolithic – Early Bronze Age Archaeological Sites of Armenia (Last Quarter of the V – First Half of the III Millennium BC).....	9
GHAZARYAN Gor (Armenia)	
Fauna of Ancient Armenia according to the Petroglyphs of Geghama Mountains.....	11
HMAYAKYAN Hasmik, HMAYAKYAN Taguhi (Armenia)	
Hittite Types of Bread and Some of their Parallels in Armenian.....	13
PILIPOSYAN Ashot (Armenia)	
Amber Artifacts from the Bronze and Iron Age	
Archaeological Complexes of Armenia.....	17
GEVORGYAN Aram (Armenia)	
Ancient Metal of Shirak.....	18
MKRTCHYAN Levon (Armenia)	
Megalithic Complex ‘Kwash’	20
NOVOZHENOV Victor (Kazakhstan)	
General and Special in the Rock Carvings of Vehicles Caucasus and Central Asia.....	21
VARDANYAN Benik (Armenia)	
Modification of Burial Structure in the Lernakert Necropolis	
During the Bronze and Iron Ages (16-10 BC)	23
VARDANYAN Benik, SHAKHMURADYAN Mariam (Great Britain)	
MKRTCHYAN Levon, GHAZARIAN Nare, ZHARIKYAN Nushik.	
GHAZARYAN Gor, HAKHVERDYAN Artak (Armenia)	
Preliminary Results of the Excavations of the Tlik 4 Settlement (2021).....	25
PALANJYAN Ruzan (Armenia)	
About a Perfume Bottle Discovered in the Urartian Fortress of Horom.....	28
BADALYAN Mikhail, SIMONYAN Hasmik (Armenia)	
GABRIELYAN Armine, MIKAYELYAN Arthur (Armenia)	
EGHIAZARYAN Arman, KYUREGHYAN Hayk (Armenia)	
Burials Excavated in the Outer Settlement of Odzaberd.....	30
PETROSYAN Armenuhi (Armenia)	
The Tomb Complexes of Agarak of Aragatsotn	
(6th Century BC-6th Century AD)	33
GABRIELYAN Armine, KARAPETYAN Inessa	
The Newly Discovered Jar Burials of the Classical Period at the Settlement of Mastara	35
KOCHARYAN Gayane (Armenia)	
The Process of Formation of Shirak Defensive System.....	38

ADAMYAN Susanna (Armenia)
The Gratefules of the Armenian Church: Sargis Archbishop Jalalyants (1810-1879).....40

MIKAYELYAN Tigran (Armenia)
Re-Discovery of the Oldest Armenian Ram-Shaped Tombstone in Village of Saravan
(Terp,Vayots Dzor)44

MANUCHARYAN Ashot (Armenia)
Episcopal Diocese of Wanand (IV-IX CC.)45

MEDVEDEVA Maria (Russia)
"The File of the Imperial Archaeological Commission on the Mission
of Nikolai Marr to Russian Armenia for Archaeological Investigations There":
Returning the Documentation from the 1892 Expedition to the Scientific Field.....47

ALEKSANYAN Lusine, Simonyan Astghik (Armenia)
Peculiarities of Accounting and Preservation of the
Museum Archaeological Collections at the Current Stage.....50

MARGARYAN Araks (Armenia)
About Significance of Monument Portasar (G.T.).....53

HISTORIOGRAPHY

SHUVAYEVA-PETROSYAN Elena (Russia)
Interactive Multimedia Map of the Russian-Armenian Partnership
(Periods of the Russian-Persian and Russian-Turkish Wars of the XIX Century).....55

PETROSYAN Sargis (Armenia)
About the Identification and Character of the Countries Khubushkia and Armirali57

PETROSYAN Lusine (Armenia)
On the Geneology of Yervand the Last.....60

YEGHIAZARYAN Vano (Armenia)
David-Son of Alavik and Arguments Refuting His Being Aghvan in Armenology.....62

KAZARYAN Gevorg (Greece)
The Epistle of Patriarch Thomas of Jerusalem and
Theodore Abū Qurrah Sent to Armenia66

SAHAKYAN Lusine (Armenia)
The District of Hamshen in the Ottoman Taxation and
Census Registers of the XV-XVII Centuries69

AKOPOV Arkadi (Armenia)
The Armenian Population of Tayk according to the Ottoman
Tax Collections of the XVI Century.....70

MALOYAN Arman (Armenia)
Western Armenian Autonomous Communities in the end of the
XVIII - Beginning of the XIX Century.....73

MELIK-ADAMYAN Hayk, KHACHATRYAN Hamazasp (Armenia)
Investigations of the Irish Traveler Henry Lynch in the Historical Region of Shirak.....75

KOSYAN Lilit (Armenia)
The Question of the Return of Western Refugees (1898-1908).....78

KANDOR Ruslan (Russia)	
To the Question of the Participation of the Armenians (Cherkeso-Gai) of the Armavir in the Relief of the Tragical Fate of the Families of the Circassian Migrators in the North-Western Caucasus (1860s)	80
NAHAPETYAN Andranik (Russia)	
The Upper Basen's Village of Yaghan According to the Data of the Ottoman Censuses of 1835 and 1842.....	84
NAJARYAN Manya (Armenia)	
The Legal Status of the National Assembly and Its Deputies According to 1863 Constitution and 1874 Charter: Historical-Comparative Analysis.....	85
BERNETSYAN Arman (Armenia)	
“Europe” Periodical about Nationalist Movements of 1848 in Danubian Principalities.....	88
MOVSISYAN Felix (Armenia)	
The "Hayastan" Newspaper of Constantinople about the French Revolution of 1848.....	90
HAYRAPETYAN Armen (Armenia)	
The Social Condition of the Workers Under the Construction of the Alexandropol-Kars Railway.....	94
MURADYAN Hakob (Armenia)	
Report of the Head of the Kars Region Lieutenant General Ivan Popko on the State of the Kars Region 1878.....	97
AVAGYAN Inga, HOVHANNISYAN Heghine (Armenia)	
The City Telephone Network in the City of Alexandropol according to the Sources of the National Archive of Armenia.....	100
KARAPETYAN Anna (Czech)	
The Armenian Period of the Czech Writer Bohumil Havlasa’s Short Life and His Final Resting Place in Gyumri.....	103
CHATINYAN Zoya (Armenia)	
Armenian Public Companies of Karin in the 19th Century.....	106
AMIRJANYAN Hasmik (Armenia)	
"Ararat" Magazine about the Massacres of Cilician Armenians in 1909.....	109
ADAMYAN Nineta (Armenia)	
The Activity of the Armenian Benevolent Society of the Caucasus in Atropatene (at the end of 1914 until the Beginning of 1915).....	111
GABRIELYAN Mkhitar, MKHOYAN Hayk (Armenia)	
Raising the Issue of Relations between the Armenian and Turkish Peoples in 1918-1920 in the Armenian Press.....	114
KAVRELISHVILI Roin (Georgia)	
The Coverage of the Armeno-Turkish War in the Georgian Press Contemporary with the Event (1920)	117
ALEKSANYAN Karine (Armenia)	
Turkish Strategy of War on the Peace Agenda 1918-1921.....	120
HOVAHANNISYAN Gehgam (Armenia)	
The Issue of the National State in Periodical “Young Armenia” (1917-1918).....	123

AYVAZYAN Gevorg (Armenia)

Description of the Elementary Schools of Alexandropol
in the Comedy "Topal-Tatos".....126

MOVSISYAN Narine (Armenia)

Elucidation of the Military and Political Situation on the Eve of the
Turkish-Armenian War, 1920, in the Soviet Historiography of Armenia.....127

HAMBARDZUMYAN Argam (Armenia)

Intergovernmental University System in the Capital Yerevan
during the Years of Independence129

SUKIASYAN Hamo, GHAZARYAN Gayane (Armenia)

Manifestations of Abuses in the Northwest Regions of
Soviet Armenia in the 1940-1980.....132

MATINYAN Henri (Armenia)

The Issue of the Karabakh Conflict in Armenian-Polish Relations in 1991-2018.....135

NERSISYAN Armen (Armenia)

The Mission of the Armenian Civilization in the Context of
Overcoming the Current Crisis and Shaping the Future Social Order.....137

HAMBARDZUMYAN Naira, PARSADANYAN Siranush (Armenia)

Srbuhi Tyusab and Armenian Charities.....139

E T H N O L O G Y

GEVORGYAN Lianna (Armenia)

Spindle as a Source of Archeological and Ethnographic Research.....143

AGHANYAN Grigor (Armenia)

Alexandropol City Community in 1890-1910.....146

TCHOLAKIAN Hagop (Armenia)

Local Alawites and Armenians in the Northwest of Syria.....147

POGHOSYAN Svetlana (Armenia)

The House as a Microcosm: Features of Cleanliness of the Womens of Gyumri.....150

BAZEYAN Karine (Armenia)

The Economy of Alexandropol-Leninakan in 1920-1930.....152

YERANOSYAN Argam (Armenia)

From Canyon to Tableland: Formation and Process of Modernization
of the Soviet Model Village in the Goris Region.....154

MKRTHCYAN Samvel (Armenia)

Changes in the Holiday Behavior of the People of Kirovakan in the Soviet Period.....157

AVETISYAN Ani (Armenia)

Reinterpretation pf the Sacred Land. Monuments to the Victims
of Wwii Till Second Artsakh War (on the Example of Kotayk Province).....160

HEIDMETS Mati (Estonia)

MKHITARYAN Samvel (Armenia)

About Some Aspects of the Mentalities of Armenians and Estonians.....163

ANGELUSH Lusine (Armenia)

On the Issue of the Language Policy of the Republic of Armenia,
Implemented in Relation to National Minorities.....165

GALSTYAN Mihran (Armenia)

The Role of Diaspora's Ethnic Networks in the Decision-Making
Process of Emigrants from Armenia.....167

HAKOBYAN Gayane (Armenia)

The New Diaspora and the Problem of Transnationalism.....170

BOYAJYAN Artashes (Armenia)

Statistical Analysis of the Main Indicators of Natural Reproduction
of the Population of Shirak and Lori Regions.....172

PHILOLOGY, MUSEUM STUDIES, LIBRARY STUDIES

KHEMCHYAN Ester (Armenia)

Research around the Question of Collecting and Studying the
Folklore Heritage of Shirak.....175

KHEMCHYAN Marine Hayk (Armenia)

Epic Folklore of Shirak.....178

GHREJYAN Lusine (Armenia)

Paremiological Folklore of Shirak.....180

GALSTYAN Hasmik (Armenia)

Usage of Sieve and Its Ritual Significance in Folklore Texts.....184

MATIKYAN Hasmik (Armenia)

Lyrical Folklore of Shirak from the Perspective of Linguo-Folkloristics.....186

DALALYAN Tork (Armenia)

River as a Symbol of Initiation Rite.....189

SARGSYAN Armen (Armenia)

Reflection of the Relations Between Armenian Settlements and
their Population in the Folk Word and Speech.....192

GRIGORYAN Alvard (Armenia)

From the History of the Excursion Work Development.....195

HOVHANNISYAN Artur (Armenia)

Briefly About the Activity of the Museums of Gyumri.....198

GHAZARYAN Haykanush (Armenia)

The Library Issues in the Periodical of Gyumri.....199

MATIKYAN Hasmik (Armenia)

MCDOWALL Robert (United Kingdom)

Folklore of Mountains: Interdisciplinary Study.....200

SAHAKYAN Karine (Armenia)

The Phenomenon of the Motherland in the Context of the
44-day War in Artsakh (Ethno-Psychological Research).....204

ART STUDIES, ARCHITECTURE

KLYUEV Sergey (Russia)	
The Results of the Newest Studies of the Cave Complexes of the Settlement of Ani.....	207
GRIGORYAN Ani Haykazun (Armenia)	
Research on Famous Monuments in the Historical Tayk Province	
150 th Anniversary of Birth)	209
NAHATAKYAN David, AKOPOV Arkadi,	
GRIGORYAN Ani Haykazun (Armenia)	
Architectural Researches of Aspak Monastery Complex.....	210
AKOPOV Arkadi, NAHATAKYAN David, HAYRAPETYAN Armen (Armenia)	
About the Location and Current Condition of Chakk (Tayotskar)	
Gavar's Historical and Architectural Monuments.....	213
MINASYAN Tamara (Armenia)	
Grigor the Miniaturist and the School of Karahat.....	216
TUMANYAN Lusine (Armenia)	
Manuscripts Written in Capital Kars.....	218
PAPIKYAN Gayane (Armenia)	
Excerpts From the History of the Centenary School of Painting.....	221
MARGARYAN Araks (Armenia)	
Repatriate Artists Living and Working in Leninakan:	
Petros Koturajyan, Hakob Hakobyan, Nver Safyan.....	222
ASATRYAN Anna (Armenia)	
Garegin Levonyan and the Issues of Music Art on the Pages of the	
“Gegharvest” Journal (Dedicated to G. Levonyan's 150 th Anniversary of Birth	224
ASATRYAN Ani (Armenia)	
Georgi Tigranov on “Namous” Opera.....	227
AGHAYAN Rita (Armenia)	
Poetic Images in the Works of Composer Eduard Hayrapetyan.....	230
HARUTYUNYAN Hasmik (Armenia)	
The Lullaby Genre in Shirak's Contemporary Musical Folklore.....	232

FOLKLORE STUDIES

BARNASYAN Jemma (Armenia)	
Affixation in Dialects of Some Villages of Shirak Region.....	235
KHACHATRYAN Hasmik (Armenia)	
The Words For the Concept “Floor of the House (Ground)”	
in Dialectal Armenian.....	237
KATVALYAN Viktor (Armenia)	
Karin Dialect in Fairy Tales.....	240
HOVHANNISYAN Roza (Armenia)	
A Linguo-Stylistical Analysis of the Tale of Davit the Lad and Khandut the Lass.....	242
VARDANYAN Sergey (Armenia)	
On Incorrect Name of the Dialect of Hamshen Armenians.....	245

KUMUNTS Mher (Armenia)

Qualitative and Quantitative Features of Borrowings From Eastern Languages
(according to the Vocabulary of Syunik-Artsakh Dialect Area).....248

KHACHATRYAN Marietta (Armenia)

The Semantic-Artistic Value of the Verbal Predicate in the Poem
“Abu-Lala-Mahari” by Avetik Isahakian.....253

MESROPYAN Haykanush (Armenia)

Semantic and Fuctional Characteristics of Plants Names Used in Shirak's Folk Songs.....256

BERIDZE Merab, BERIDZE Maka (Georgia)

The Role and Function of the State Language in Samtskhe-Javakheti Region.....258

AVAGYAN Armenuhi

Semantic and Grammatical Expression of Modal Phrases in the Works of Ananyan.....261

ZAKARYAN Hovhannes (Armenia)

Etymology of Several Armenian Words Derived From Pie Roots
*(S)U(E)- «To Cut, To Pierce» and *(A)U(E)- «True, Faithful».....264

SUKIASYAN Henrieta, ZAKARYAN Hovhannes (Armenia)

The Necessity of Armenification of Medical Terms.....267

KHACHATRYAN Hamazasp (Armenia)

New Approach to the Semantics of the Epic Song of the Birth of Vahagn.....269

HOVHANNISYAN Haikanush (Armenia)

Saak Partev as One of the Biggest Clairvoyants.....272

PETROSYAN Lilit (Armenia)

Neologisms in David the Invincible’s Work ‘Definitions and Philosophical Judgments’275

HAYRAPETYAN Astghik (Armenia)

The Aesthetic Value of the Expressive Means in the Fables of Vardan Aigektsi.....279

HOVHANNISYAN Astghik (Armenia)

The Poets of the XVI Century and Naghash Hovnatan.....282

KARAKHANYAN Narine (Armenia)

“Poem about Building and Construction” by Aghasi Ayvazyan.....284

MARTIROSYAN Karine (Armenia)

Undated Fragments from Ler Kamsar’s Manuscript.....287

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱ
ՇԻՐԱԿԻ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՈՆ

РЕСПУБЛИКА АРМЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНАЯ АКАДЕМИЯ НАУК
ШИРАКСКИЙ ЦЕНТР АРМЕНОВЕДЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF THE REPUBLIC OF ARMENIA
SHIRAK'S CENTER FOR ARMENIAN STUDIES

«Շիրակի պատմամշակութային ժառանգությունը.
հայագիտության արդի հիմնահարցեր»
11-րդ միջազգային գիտաժողով նվիրված
ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների
Կենտրոնի հիմնադրման 25-ամյակին
Գյումրի, 23-25 սեպտեմբերի, 2022

“Историко-культурное наследие Ширака:
современные вопросы арменологии”
11-ая международная научная конференция
Посвящается 25-летию
Ширакского центра арменоведческих исследований НАН РА
Гюмри, 23-25 сентября, 2022

“Historical and Cultural Heritage of Shirak:
Contemporary Issues of Armenology”
11th International Conference
Dedicated to the 25th Anniversary of
Shirak Center for Armenological Studies of NAS RA
23-25 September, Gyumri, 2022

Սրբագրիչներ՝ Ռ. Հովհաննիսյան,
Ա. Սառաջյան,
Հ. Մատիկյան
Գեղ. և տեխ. խմբագիր՝ Լ. Կոստանյան

Ստորագրված է տպագրության՝ 25. 08. 2022թ.

Ծավալը՝ 312 էջ, թուղթը՝ A4, տպաքանակը՝ 180, գինը՝ պայմանագրային

ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիայի
Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոն
Հայաստան, Գյումրի, Վազգեն Մարգարյանի-5^ա
<http://shirakcenter.sci.am/>. E-mail: scient.works@shirakcenter.sci.am

